

Kohdennettu nuorisotyö Espoon nuorisopalveluissa

Sampo Anttila

Opinnäytetyöraportti

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Aikuiskoulutus

Tiivistelmä

Työn tekijä Sampo Anttila	Sivumäärä 41
Työn nimi Kohdennettu nuorisotyö Espoon nuorisopalveluissa	
Ohjaava opettaja Tarja Nyman	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Espoon kaupungin nuorisopalvelut, kehittämiskonsultti Viula Pakka	
Tiivistelmä <p>Espoon kaupungin nuorisopalveluissa ei ole erillistä erityisnuorisotyötä omana työmuotonaan, vaan nuorisohjaajien työhön sisältyy perinteisesti erityisnuorisotyön kenttään kuuluvat työmuodot, kuten päihdekasvatus ja kohdennettu nuorisotyö. Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen ja siihen sisältyy produkti (pääluvut 4 – 7), jonka on tarkoitus toimia itsenäisenä opasmaisena kohdennetun nuorisotyön mallina. Tämä malli otetaan käyttöön Espoon kaupungin nuorisopalveluissa ja se tulee toimimiaan nuorisohjaajien ja lähiesimiesten työkaluna kohdennettua nuorisotyötä tehdessä tai ohjattaessa.</p> <p>Kohdennettu nuorisotyö määritellään tässä opinnäytetyössä siten, että se tarkoittaa lapsille tai nuorille organisoitua vapaa-ajan toimintaa, jolla on kasvatuksellisia ja kehitykseen kiinnittyviä päämääriä. Kohdennettu nuorisotyö voi olla yksilö- tai pienryhmätyötä. Espoon kaupungin nuorisopalveluissa kohdennetulla nuorisotyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti pienryhmätyöskentelyä, joten käsittelen tässä opinnäytetyössä kohdennettua nuorisotyötä pienryhmätyön näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyön alussa (pääluvut 1 – 3) keskityn esittelemään tietoperustaa ja aineistoa sekä määrittelemään kohdennettua nuorisotyötä erilaisista näkökulmista. Toisessa pääluvussa käyn läpi termejä ja käsitteitä, joista nostan esille erityisesti käsitteet <i>syрjäytyminen</i>, <i>syрjäytymisen ehkäisy</i> ja <i>sosiaalinen vahvistaminen</i>. Kolmas kappale sisältää menetelmän esittelyä, kohdennetun nuorisotyön määrittelyä sekä varsinaisen produktin taustoja ja mallin luomisprosessin kuvausta.</p> <p>Toimin omassa työssäni kohdennetun pienryhmän ohjaajana, joten suuri osa aineistosta perustuu omiin havaintoihini ja kokemuksiini, joihin olen omassa työssäni törmännyt. Näitä havaintoja ja kokemuksia olen prosessoinut muiden kohdennettua nuorisotyötä tekevien ohjaajien sekä esimiesten kanssa käymissä lukuisissa keskusteluissa. Myös keskusteluista ja palaverista opinnäytetyön tilaajatahon edustajien, Espoon kaupungin nuorisopalvelujen kehittämiskonsultti Viula Pakan sekä alueellisten palveluiden nuorisosiainpäällikkö Tero Luukkosen kanssa ovat selkiyttäneet näkemystäni siitä, mitä kohdennetulla nuorisotyöllä Espoon kaupungin nuorisopalveluissa tarkoitetaan.</p> <p>Opinnäytetyön produkti, opasmainen kohdennetun nuorisotyön malli, rakentuu neljän pääluvun alle, jotka ovat <i>kohdennetun työn aloittaminen</i>, <i>yhteistyö</i>, <i>tavoitteet</i> ja <i>arviointi</i>. Näissä pääluvuissa keskityn kuvailemaan kohdennetun pienryhmätyön tekemiseen liittyviä seikkoja. Erityisen suuri hyöty näistä seikoista on kohdennettua pienryhmätyötä uutena työmuotona käyttöön ottavalle ohjaajalle.</p> <p>Opinnäytetyöraportin päättää lopussa oleva <i>pohdintaa</i> – kappale, jossa reflektoin tämän opinnäytetyökokonaisuuden tekoprosessia sekä peilaan tulevaisuutta mahdollisen jatkotutkimuksen teon näkökulmasta.</p>	

Abstract

Author Sampo Anttila	Number of Pages 41
Title Focused youth work in Espoo youth services	
Supervisor Tarja Nyman	
Subscriber and/or Mentor Espoon kaupungin nuorisopalvelut, kehittämiskonsultti Viula Pakka	
Abstract <p>There is not a separate special youth work in Espoo. Job description of youth leaders includes also all kinds of different forms of youth work, which are traditionally put in the work description of a special youth leaders. These forms of work are for example intoxicant-preventing education and focused youth work. This is a functional thesis and it includes a product (main chapters 4 – 7), which is meant to operate as an independent manually-like focused youth work model. This model will be taken to a use in Espoo youth services as a tool for youth leaders and supervisors.</p> <p>Focused youth work is defined in this thesis so that it means organized leisure for children and youth and it includes objectives in growth and development of children and youth. It can be arranged for individuals or small groups. In Espoo youth services focused youth work means basically always small group working. That is why I concentrate on talking about focused small group work.</p> <p>I focus in the beginning of this thesis on introducing the ground knowledge and material. I also define focused youth work from different points of view. I go through terms and concepts in the second main chapter (especially concepts of alienation, preventing alienation and social strengthening). The used method and the focused youth work is defined in the third main chapter as well as the process of putting the model together.</p> <p>I work as a leader of a focused small group so most of the material used in this thesis is based on my experiments and observations. I have processed these experiments and observations with my co-workers and supervisors. Conversations and meetings with the subscriber have also cleared my points of views about what the focused work is all about in Espoo.</p> <p>The product of this thesis, manual how to lead a focused small group, has four main chapters. These main chapters are <i>beginning a focused small group</i>, <i>co-operation</i>, <i>goals</i> and <i>evaluation</i>. I focus on describing all considerable things in focused youth work in these main chapters. They are very useful for leaders that do not have much experience leading a focused small group.</p> <p>In the end there is a chapter called <i>consideration</i>. I reflect the whole process of making this thesis in this chapter. I also try to estimate if there is a need of additional study or thesis in this subject.</p>	

Sisältö

1.	Johdanto.....	1
2.	Kohdennetun nuorisotyön määrittely yleisellä tasolla	3
2.1	Kohdennettu nuorisotyö.....	3
2.2	Syrjäytyminen.....	4
2.3	Syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen	5
3.	Kohdennetun nuorisotyön määrittely Espoossa	6
3.1	Menetelmä ja aineiston keruu	6
3.2	Lastensuojelun näkökulma	7
3.3	Espoon kaupungin nuorisopalveluitten näkökulma.....	8
3.4	Kohdennetun nuorisotyön aloittaminen.....	9
3.5	Yhteistyö.....	10
3.6	Tavoitteet	10
3.7	Arviointi.....	11
4.	Kohdennetun työn aloittaminen	12
4.1	Kohdennetun työn tarpeen arviointi	12
4.2	Ryhmän muodostaminen	14
4.3	Resurssien huomioiminen.....	16
4.4	Ryhmän toiminta.....	18
5.	Yhteistyö.....	20
5.1	Oheiskasvattajat	20

5.2	Vanhemmat	21
6.	Tavoitteet	23
6.1	Yksilötavoitteet	23
6.2	Ryhmän tavoitteet	25
7.	Arviointi	27
7.1	Yksilö- ja ryhmän tavoitteiden arviointi	27
7.2	Oheiskasvattajien ja vanhempien rooli arvioinnissa	28
7.3	Ohjaajan oman työn arviointi	29
8.	Pohdintaa	32
9.	Lähdeluettelo	34

1. Johdanto

Lähtökohdan kaikelle olemassa olevalle nuorisotyölle voisi tiivistää yhteen lauseeseen: Työssä on aina pohjimmiltaan kysymys nuoren elämän laadun parantaminen tai ylläpitäminen. Oli kysymys sitten kerhotoiminnasta, nuorten illoista, päihdekasvatuksesta tai kohdennetusta nuorisotyöstä, kaikki työmuodot tähtäävät tähän samaan päämäärään.

Kohdennettu nuorisotyö kuuluu olennaisena osana jokaisen Espoon nuorisopalveluissa työskentelevän nuurisonohjaajan työnkuvaan. Erityisnuorisotyötä ei ole Espoossa eroteltu omaksi työalaksi, vaan jokainen nuurisonohjaaja tekee myös perinteisesti erityisnuorisotyön kenttään kuuluvia töitä. Yhtenä tällaisena työmuotona voidaan pitää kohdennettua nuorisotyötä.

Tämä opinnäytetyö on tehty, jotta Espoon kaupungin nuorisopalvelut saisivat käyttöönsä kohdennetun nuorisotyön mallin, eli eräänlaisen kyseistä työmuotoa määrittävän oppaan, joka toimii nuurisonohjaajien työkaluna kohdennettua nuorisotyötä tehtäessä. Tämän opinnäytetyön pääsisältö on tuon kyseisen mallin asiasisällön läpikäyminen ja mallin luomisprosessin dokumentointi ja avaaminen. Ajatus kohdennetun nuorisotyön mallista heräsi, kun kirjoittaja aloitti oman kohdennetun ryhmän ohjaamisen. Omaa ryhmää ohjatessa kirjoittaja olisi kaivannut jonkinlaista mallia tai ohjeistusta, jossa olisi kerrottu, minkälaisia painoituksia kohdennettu työmuoto sisältää Espoon nuorisopalveluissa tai minkälaisia seikkoja varsinkin omaa ryhmää aloittavan ohjaajan on hyvä ottaa huomioon. Tämä kaipuu herätti ajatuksen kohdennetun nuorisotyön mallin laatimisesta Espoon nuorisopalveluiden käyttöön. Tämän mallin tarkoituksena on käsitellä ja selkeyttää erilaisia huomioon otettavia seikkoja ja asioita kohdennettua nuorisotyötä tehtäessä. Sen on tarkoitus toimia niin työskentelynsä Espoon kaupungin nuorisopalveluissa aloittavan kuin jo vuosia alalla työskennelleen ohjaajan apuvälineenä.

Lähteinä oppaan teossa on käytetty alan kirjallisuutta, kohdennettua nuorisotyötä tekevien ohjaajien näkemyksiä, keskusteluja ja palaverieja esimiestason edustajien kanssa sekä omakohtaisia kokemuksia. Varsinainen käyttöön tuleva opas rakentuu tämän opinnäytetyön johdanto-osasta sekä pääluvusta 4 – 7. *Kohdennetun työn aloittaminen* – pääluvussa

käsitellään kohdennettua työtä aloittaessa huomioitavia seikkoja, *Yhteistyö* – pääluvussa pureudutaan muiden oheiskasvattajien sekä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, *Tavoitteet* – pääluvussa käydään läpi tavoitteiden asettamista yksilöille ja ryhmälle sekä listataan muutamia yleisiä tavoitteita ja *Arviointi* – pääluvussa paneudutaan työn arviointiin eri näkökulmista. Varsinaisen mallin lopusta löytyy lisäksi *Liitteet* – osio, jossa on muutamia ryhmän aloittamista helpottavia harjoitteita sekä kohdennettuun työhön liittyvät dokumentit ja *Kirjallisuutta ja muita lähteitä* – osio, jossa on listattuna alan kirjallisuutta, nettilinkkejä sekä muuta materiaalia. Opinnäytetyöversiosta nämä on kuitenkin jätetty pois.

Tässä mallissa keskitytään pääasiassa kohdennetun ryhmän ohjaamiseen liittyviin kysymyksiin, vaikkakin valtaosa esille tulevista asioista pätee myös yksilötyössä.

2. Kohdennetun nuorisotyön määrittely yleisellä tasolla

Mitä kohdennettu nuorisotyö sitten käytännön tasolla on? Mikä tekee ryhmästä kohdennetun? Esimerkiksi poikien liikuntakerho voi olla kohdennettu, mutta tämä ei tarkoita sitä, että jokainen liikuntakerho olisi kohdennettu. Kysymys on siitä, mistä näkökulmasta ja lähtökohdista työtä tehdään ja ryhmää ohjataan. Pelkkä harrastusmaisen toiminnan järjestäminen ei vielä täytä kohdennetun nuorisotyön kriteerejä. Tässä pääluvussa keskitytään yleisellä tasolla kohdennetun nuorisotyön taustalla olevaan tietoperustaan.

2.1 Kohdennettu nuorisotyö

Kohdennettu nuorisotyö käsitteenä voidaan tässä yhteydessä määritellä siten, että se on *organisoitua vapaa-ajan toimintaa, jolla on selkeitä kasvatuksellisia ja nuoren kehitykseen kiinnittyviä päämääriä* (Harinen, Heikura, Lehmus ja Vallisto 2008, 17). Vaikka jokainen lapsi ja nuori tarvitsee kasvatuksellisia ja kehitykseen kiinnittyviä päämääriä, keskiössä lienee kohdennetusta nuorisotyöstä puhuttaessa lapset ja nuoret, joiden elämäntilanne vaatii erityistä tukea ja apua. Kohdennetulla nuorisotyöllä on tarkoitus tarjota tällaisille lapsille ja nuorille erityistä kasvun tukea ja näin ollen tarjota tasavertainen mahdollisuus hyvään ja tasapainoiseen elämään. (Danska-Honkala ja Poteri 2009, 19)

Kohdennetusta nuorisotyöstä puhuttaessa esiin nousee usein myös monialaisuuden tai moniammatillisuuden käsite. Monialaisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien henkilöiden tekemää yhteistyötä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi ja moninäkökulmaisuuksien kehittämiseksi. (Valtio 2007)

2.2 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen voidaan määritellä hyvin monella tavalla. Se voi tarkoittaa vallan puuttumista kokemuksena ja työelämän ym. tärkeiden sosiaalisten kenttien ulkopuolelle jäämistä. Sillä voidaan tarkoittaa myös normaalista ja keskiverrosta poikkeamista. Syrjäytyminen liitetään usein aikuisuuteen ja yleisessä keskustelussa usein nähdäänkin, että nuorten kohdalla voitaisiin pääsääntöisesti aina puhua syrjäytymisvaaraan joutumisesta.(Savioja 2007, 142)

Syrjäytymistä olisi mahdollista määritellä useiden sivujen verran, mutta koska se ei nähdäkseni ole tämän opinnäytetyön pääasiallinen asiasisältö, vaan ennemminkin erilaisia taustatilanteita osittain määrittävä käsite, tyydyn tässä yhteydessä määrittelemään syrjäytymisen siten, että se tarkoittaa (erityisesti nuorista puhuttaessa) yleisesti hyväksytyistä ja hyvänä pidetyistä elämän normeista ja rutiineista erkaantumista. Tällaisia normeja ja rutiineja ovat nuoren elämässä esimerkiksi koulun käynti, lain noudattaminen, itsenäistymisen myötä omasta taloudesta huolehtiminen ja sosiaalinen kanssakäyminen muiden kanssa. Syrjäytymiseen liittyy usein myös päihteiden käyttöä, mutta nähdäkseni on hyvin vaikeaa määritellä yleisellä tasolla, onko päihteiden käyttö syrjäytymisen syy vai seuraus.

Kohdennetusta nuorisotyöstä puhuttaessa syrjäytymisen ehkäisy/sosiaalinen vahvistaminen saa suuren painoarvon, koska varhaisessa ikävaiheessa tapahtunut syrjäytyminen ennustaa yleensä ongelmia myös myöhemmissä ikävaiheissa ja joskus syrjäytymisen seuraukset ylettyvät jopa sukupolvien päähän (Rönkä 1999, 9 - 10). Syrjäytyneen ihmisen palauttaminen yhteiskunnan aktiiviseksi toimijaksi on yleensä hyvin vaikeaa. Jo syrjäytyneen nuoren kanssa työskenneltäessä on hyvin tärkeää saada nuori uskomaan omiin mahdollisuuksiinsa elämän eri osa-alueilla (Nokelainen & Toikander 2006, 13).

2.3 Syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen

Kohdennetun nuorisotyön kohteena on usein syrjäytymisvaarassa oleva lapsi tai nuori, joka tarvitsee sosiaalista vahvistamista. Tällä tarkoitetaan sellaista työtettä, joka pyrkii osallistamaan lapsia ja nuoria aktiivisiksi yhteiskunnan toimijoiksi. Tämä tapahtuu kasvatuksellisia lähtökohtia sen enempää lapselle tai nuorelle korostamatta, jolloin hän ei koe olevansa erityisten tukitoimien kohde. Lähes kaikki toiminta ruoan laitosta peleihin ja leikkeihin voi osaltaan toimia osallistavana ja sosiaalisesti vahvistavana toimintana. (Linnosuo 2004, 6)

Syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen ovat käsitteinä hyvin vahvasti kytköksissä toisiinsa. Nuorisolaissa sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi (Nuorisolaki 2006). Sosiaalinen vahvistaminen voidaan määritellä myös siten, että se tarkoittaa vahvaa ennaltaehkäisevää näkökulmaa lasten ja nuorten elämänhallinnan tukemisessa (Danska-Honkala ja Poteri 2009, 19).

Sosiaalisen vahvistamisen taustat löytyvät sosiaalipedagogiikasta. Sosiaalipedagogiikan tarkastelukohteena on ihmisen arkielämä ja siitä selviytyminen yhteisöllisyyden ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen toimiessa näkökulman lähtökohtana. Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on integroida yksilöitä ja yhteisöjä yhteiskuntaan, puuttua erilaisiin esille nouseviin epäkohtiin ja ehkäistä syrjäytymistä. (Hämäläinen ja Kurki 1997, 12)

3. Kohdennetun nuorisotyön määrittely Espoossa

Tässä pääluvussa käyn läpi tämän opinnäytetyön taustoja ja lähtökohtia, aineiston keruuta, opinnäytetyön menetelmää sekä kohdennetun nuorisotyön mallin kehittämistä ja käyttöönottoa tulevaisuudessa. Aluksi keskityn määrittelemään kohdennettua nuorisotyötä Espoon kaupungin nuorisopalveluissa käymällä läpi sen lähtökohtia. Tämän jälkeen noudatan otsikoinnissa ja jaottelussa varsinaisen produktin, kohdennetun nuorisotyön mallin, struktuuria.

3.1 Menetelmä ja aineiston keruu

Toiminnallisen opinnäytetyöni varsinainen tavoite on luoda opasmainen kohdennetun nuorisotyön malli Espoon kaupungin nuorisopalveluille. Alun perin mallista oli tarkoitus muodostua erillinen produkti, jonka tekoprosessia olisin kuvannut raporttimuotoisessa opinnäytetyössä. Toisin kuitenkin kävi: Varsinainen malli sisältyy opinnäytetyöraporttiini (pääluvut 4 – 6). Opinnäytetyön menetelmä kuitenkin säilyi proseduraalisena, kuvailevana raporttina siitä prosessikokonaisuudesta, jonka hedelmänä kohdennetun nuorisotyön malli syntyi (Ahlqvist & Ylikoski 2008, 3). Toiminnallisen opinnäytetyön raportin laatimisessa on keskeistä, että se kuvailee selkeästi ja kattavasti produktin luomisprosessia ja siinä käytettyjä keinoja (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51).

Toiminnallisen opinnäytetyön raporttia laadittaessa on keskeistä kielellistää prosessikokonaisuus, jonka tuloksena produkti, tässä tapauksessa kohdennetun nuorisotyön malli, on syntynyt. Oleellista on löytää vastaukset kysymyksiin mitä on tehty, miten on tehty, miksi on tehty ja miten mahdollisiin johtopäätöksiin on päädytty. Opinnäytetyöraportin pitäisi pystyä kertomaan lukijalleen, onko produkti onnistunut vai ei. (emt. 2003, 65)

Aineiston opinnäytetyötäni varten olen kerännyt alan kirjallisuuteen peilaten omista kokemuksistani kohdennetun pienryhmän vetäjänä, keskusteluista muiden kyseistä työmuotoa käyttävien ohjaajien kanssa, keskusteluista lähiesimieheni kanssa sekä useista palavereista ja kokouksista kehittämiskonsultti Viula Pakan sekä alueellisten palveluitten

nuorisoasiainpäälikkö Tero Luukkosen kanssa. Oma näkemykseni on reflektoinnin sekä keskustelujen myötä muodostunut niin vahvaksi, että koen olevan oikeutettua antaa sen näkyä tekstissä. Tästä johtuen produktin teksti rakentuu vahvasti oman kokemuksenttäni muodostamien näkemysten varaan.

3.2 Lastensuojelun näkökulma

Kohdennettua nuorisotyötä määritellään Espoon kaupungin mietinnössä *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lastensuojelun näkökulmasta* (2009) seuraavasti:

Lastensuojelulain näkökulmasta nuorisotoimen erityisen tuen työmuotoja ovat kohdennettu yksilö- ja pienryhmätyö, joissa käytetään erilaisia nuorisotyön menetelmiä. Näillä työmuodoilla tuetaan lapsia ja nuoria suunnitelmallisesti. Kohdennetun pienryhmätyön piirissä toimiviin ryhmiin ohjataan erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria yhteistyössä koulun kanssa. Pääsääntöisesti nuorisotoimen kohdennettu tuki toteutuu juuri pienryhmätoiminnan kautta. Vuosittain noin 250 lasta ja nuorta on nuorisotoimen kohdennetun työn piirissä. Ryhmäläisistä suurin osa on alakouluikäisiä.

Kohdennetussa pienryhmätoiminnassa lapsille laaditaan kehityssuunnitelma yhteistyössä oheiskasvattajien sekä lasten vanhempien kanssa. Kehityssuunnitelman tavoitteita seurataan säännöllisesti. Syyt ryhmän jäsenyyteen vaihtelevat yksilötasolla. Tavoitteina ovat esimerkiksi koulunkäynnin tukeminen ja sosiaalisten suhteiden vahvistaminen. Ryhmien kesto on puolesta vuodesta kolmeen vuoteen ja yleensä ryhmä kokoontuu kerran viikossa.

Espoon kaupungin nuorisopalveluitten toteuttama kohdennettu nuorisotyö on lastensuojelun näkökulmasta pääsääntöisesti *ehkäisevää*. Ehkäisevästä työstä puhutaan silloin, kun lapsen tai nuoren elämässä on havaittavissa erityisiä kasvun tuen tarpeen merkkejä (syrjään vetäytyminen, koulukiusaaminen, aggressiivinen käyttäytyminen, ryhmätoiminnallisten taitojen puute yms.). Lapsella tai nuorella ei ole vielä lastensuojelun asiakkuutta ja työllä pyritäänkin välttämään tähän johtavat mahdolliset tulossa olevat vakavat ongelmat (syrjäytyminen, rikollisuus, päihteidenkäyttö). *Korjaavan* työn piiriin kuuluva lapsi tai nuori on asiakassuhteessa lastensuojeluun ja työmuotoina nuorisopalveluiden puolelta voivat tällöin

olla esimerkiksi leirit, kerhot ja loma-ajan toiminnot. Joissain tapauksissa ehkäisevän ja korjaavan työn ero on hiuksenhieno tai ne menevät päällekkäin. Oleellista nuorisotyön näkökulmasta ei olekaan, onko työ ehkäisevää vai korjaavaa, vaan se, että työllä tähdätään nuoren elämänlaadun ja – hallinnan paranemiseen. (Espoo 2009, 28)

Kuten edellä olevassa sitaatissa todettiin, pääsääntöisesti kohdennettu tuki toteutuu Espoossa juuri pienryhmätoiminnan kautta. Tästä syystä tässä mallissa käsitellään pääasiassa kohdennettua pienryhmätoimintaa, vaikkakin valtaosa käsitellyistä seikoista pätee myös yksilötyöhön.

3.3 Espoon kaupungin nuorisopalveluitten näkökulma

Vuonna 2008 Espoon kaupungin nuorisotiloilla toimi yhteensä 28 kohdennettua pienryhmää. Tämä tarkoittaa, että yhdellä nuorisotilalla kokoontui keskimäärin 2 kohdennettua pienryhmää. Pienryhmien toimintaan osallistui yhteensä 142 lasta, mikä tekee noin 5 lasta yhtä pienryhmää kohti. Ryhmät kokoontuivat yleensä kerran viikossa ja niissä oli pyrkimyksenä mm. vahvistaa nuorten sosiaalisia taitoja, mahdollistaa mielekkään vapaa-ajan viettämistä sekä tarjota mahdollisuus aikuisen tuen saamiseen. (Espoon nuorisotoimen toimintakertomus 2008, 13)

Kohdennettua nuorisotyötä määritellään nuorisopalveluitten toimintasuunnitelmissa ja toimintakertomuksissa. Tarkempaa, ohjaajan näkökulmasta työmuotoa laaja-alaisemmin ja konkreettisemmin määrittelevää määritelmää ei kuitenkaan ole dokumentoituna olemassa. Koen, että juuri edellä kuvatun kaltainen ohjaajan työ ja sen konkretia näkökulmakseen ottava malli palvelisi kohdennettua nuorisotyötä tekeviä nuorisonohjaajia parhaiten. Juuri tämän kaltaisen mallin luomisesta tässä työssä on primaarisesti kysymys.

Kohdennettu nuorisotyö työmuotona on otettu käyttöön Espoossa 1990 – luvulla alueellisesti hajanaisesti ja aloite on tullut tiettyjen alueitten sisältä. Työmuotoa varten järjestettiin työmuodon käyttöön ottavia ohjaajia varten oma pienryhmäohjauskoulutus. Lähtökohdat työlle tarjosi tuolloin koulutuksen lisäksi käytössä ollut varhaisen puuttumisen malli eli Varpunen. Työmuodon käyttöönotosta ei ole tehty mitään virallista, dokumentoitua päätöstä

(Pakka 2010). Kohdennettu nuorisotyö Espoon kaupungin nuorisopalveluissa rakentuukin hyvin pitkälti lähiesimiesten ohjeistuksiin. Espoo on nuorisopalveluitten näkökulmasta jaettu viiteen alueeseen, jotka ovat Espoonlahden, Keski-Espoon, Tapiolan, Matinkylä-Olarin ja Leppävaaran alueet. Jokaista aluetta johtaa lähiesimies. Nämä lähiesimiehet eli johtavat nuorisonohjaajat vastaavat oman alueensa nuorisonohjaajien ohjeistamisesta sekä työn laadusta. Tämän työn on tarkoitus toimia myös lähiesimiestason edustajien apuna, jotta puhuttaessa kohdennetusta nuorisotyöstä Espoossa tarkoitettaisiin samaa asiaa alueesta tai henkilöistä riippumatta.

3.4 Kohdennetun nuorisotyön aloittaminen

Aineiston ja kokemuspohjan tämän pääluvun kirjoittamiseen keräsin pääasiassa aloittaessani ohjaajana omassa kohdennetussa pienryhmässäni. Kokemukseni perusteella koen, että kun ollaan aloittamassa kohdennetun nuorisotyön tekemistä, on syytä ottaa huomioon mm. kohdennetun työn tarpeen arviointi, käytettävissä olevat resurssit sekä ryhmän muodostaminen. Näitä seikkoja käsitellään mm. Harisen ym. kirjassa sekä Nokelaisen ja Toikanderin opinnäytetyössä. Eniten apua näiden seikkojen käsittelyssä minulle on kuitenkin ollut jatkuva kommunikaatio esimieheni sekä muiden kohdennettua nuorisotyötä tekevien ohjaajien kanssa omaa kohdennettua pienryhmää samanaikaisesti kootessa ja kohdennetun pienryhmän aloittamiseen liittyvää problematiikkaa pohtiessa. Oman kohdennetun pienryhmäni suunnitteluvaiheesta alkaen olen pitänyt vapaamuotoista päiväkirjaa erilaisista esille nousseista asioista. Tämä jatkuvan itsearvioinnin väline on antanut minulle suurimman aineiston tämän osion kirjoittamisessa. En kuitenkaan viittaa tässä opinnäytetyössä tuohon tajunnanvirtatekniikalla syntyneeseen tuotokseen, vaan kirjoitan ennemmin auki omia ajatuksiani sekä näkemyksiäni kohdennetun nuorisotyön tekemisestä. Koen, että lukijalla on näin ollen mahdollisuus saada laaja-alaisempi näkemys kohdennetun nuorisotyön tekemiseen.

3.5 Yhteistyö

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lastensuojelun näkökulmasta (Espoo 2009) määrittelee kohdennetun nuorisotyön siten, että siihen kuuluu erottamattomana osana yhteistyö lapsen tai nuoren vanhempien ja muiden oheiskasvattajien kanssa. Olen omassa työssäni ohjatessani kohdennettua pienryhmää saanut konkreettisella tavalla nähdä tämän yhteistyön painoarvon ja tärkeyden. Lukuisien puhelinkeskustelujen ja palaverien myötä olen oppinut oman pienryhmäni pojista paljon sellaista, joka olisi muutoin jäänyt minulta pimentoon.

Muiden oheiskasvattajien kanssa tehtävä monialainen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden saada käyttöönsä useita eri näkökulmia sekä erilaista ammatillista osaamista, joita voi omassa ohjaajan työssään hyödyntää. Monialaisesta työmuodosta puhuttaessa on kuitenkin tärkeää muistaa eri toimijoiden rinnakkaisuus, erityisroolit sekä yhteiset pyrkimykset. Ilman näiden selkeää hahmottamista monialainen yhteistyö voi jäädä pirstaleiseksi. (Cederlöf 2007, 302)

Myös tähän päälukuun olen ammentanut suurimman sisällön omista kokemuksistani, päätelmistäni sekä keskusteluista muiden ammattilaisten kanssa. Koen, että kohdennettuun nuorisotyöhön liittyvän yhteistyön määrä ja laatu on hyvin pitkälti kiinni siitä, missä kyseinen työmuoto on käytössä. Näin ollen tärkeimpänä lähteenä toimii Espoon kaupungin nuorisopalvelut dokumentoimattomine toimintatapoineen.

3.6 Tavoitteet

Kohdennettu nuorisotyö on aina tavoitteellista. Tämä tarkoittaa, että sekä ryhmälle että yksilöille asetetaan kasvatukselliset tavoitteet, jotka muodostetaan yhdessä muiden oheiskasvattajien sekä lapsen tai nuoren vanhempien kanssa. Oman ryhmäni tavoitteita muodostaessani käytin hyvin paljon toisen oheiskasvattajan, lähikoulun kuraattorin, tietoja ja havaintoja hyödykseni. Myös kokeneiden kohdennettua nuorisotyötä vuosia tehneiden ohjaajien kanssa käymät keskustelut helpottivat tavoitteiden asettamista. Espoon nuorisopalveluilla on käytössä useita dokumenttipohjia kohdennetun nuorisotyön tekemiseen

liittyen. Näitä oman kohdennetun pienryhmäni osalta täyttämiäni sekä esimieheni hyväksymiä dokumentteja olen käyttänyt määrittellessäni yksilö – ja ryhmäkohtaisia tavoitteita. Kohdennettujen pienryhmien dokumentaation hyväksyy Espoon nuorisopalveluissa lähiesimiehen lisäksi alueellisten palveluitten nuorisoasiainpäälikkö. Omat kohdennettua pienryhmääni koskevat dokumentit ovat hyväksytty molemmilla näillä tasoilla, joten niiden käyttäminen kohdennetun pienryhmän tavoitteita määriteltäessä on perusteltua.

3.7 Arviointi

Arviointi on välttämätöntä, jotta tiedetään, onko asetetut tavoitteet saavutettu. Arviointi tarjoaa ohjaajalle mahdollisuuden analysoida omaa toimintaansa ohjaajana ja keskittyä omiin heikkouksiinsa ja vastaisuudessa. Pidän arviointia niin yleisesti tunnettuna erilaisten toimintojen kehittämismenetelmänä, etten lähde määrittelemään sitä perustavaa laatuaan olevalla tasolla, vaan keskityn kuvailemaan arvioinnin merkitystä juuri Espoon kaupungin nuorisopalveluitten työntekijän näkökulmasta. Näin ollen keskeisin tietoperustani kuvaillessani arviointia on Espoon kaupungin nuorisopalveluissa vallalla olevat käytännöt. Kohdennetusta nuorisotyöstä puhuttaessa myös arviointia varten on olemassa kaksi dokumenttia väli- ja loppuarviointia varten. Oman kohdennetun pienryhmäni väliarviointi on hyväksytty sekä lähiesimiehen että alueellisten nuorisopalveluitten nuorisoasiainpäälikön tahoilta, joten olen käyttänyt sitä lähteenä arvioinnista kirjoittaessani.

4. Kohdennetun työn aloittaminen

Tässä kappaleessa käsitellään kohdennetun pienryhmän aloittamiseen liittyviä seikkoja ja problematiikkaa. Kun ollaan tekemisissä toisten ihmisten kanssa ja arvioidaan heidän elämänlaatuaan ja käyttäytymistä sekä kohdennetun työn tarvetta, on syytä muistaa toimia hienovaraisesti. Ohjaajan on ryhmää muodostaessa myös hyvä punnita oma sitoutumisen aste kohdennetun työn tekemiseen.

4.1 Kohdennetun työn tarpeen arviointi

Kokemukseni perusteella kohdennetun työn aloittamisen taustalla on aina huoli nuoren hyvinvoinnista. Huolen herättäjänä toimii yleensä jonkinlainen lapsen tai nuoren käyttäytymisessä havaittavissa oleva oire tai kasvun tuen tarve. Nuorisonohjaajalla on hyvin rajallinen mahdollisuus havainnoida näitä oireita. Alueen lapsista ja nuorista tilojen avoimiin nuorten iltoihin toimintaan osallistuu prosentuaalisesti vain pieni joukko. Tämän lisäksi nuorisotilat ovat lähtökohtaisesti kävijäkunnalleen positiivisia paikkoja, joissa erilaiset käyttäytymishäiriöt tai kasvun tuen tarpeet jäävät usein pinnan alle ja näin ollen huomaamatta. Tästä johtuen kohdennetun nuorisotyön tarpeessa olevien lasten ja nuorten löytämisessä käytetään apuna muiden *oheiskasvattajien* (esimerkiksi koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja tai seurakunnan nuorisotyöntekijä) havaintoja muissa toimimisympäristöissä. Aloite kohdennetun ryhmän perustamiselle saattaa tulla myös koulun puolelta. Koulun henkilökunnalla, kuten koulukuraattoreilla on yleensä hallussaan arvokasta tietoa nuorten perhetaustoista, kotioloista sekä oireilusta erilaisissa viitekehyksissä.

Oheiskasvattajien kanssa käymieni keskustelujen perusteella voidaan seuraavassa luettelossa olevia kasvun tuen tarpeen indikaattoreita pitää tällaisina huolen herättäjinä:

Kiusaaminen: Lapsi tai nuori joko kiusaa muita nuoria tai on itse kiusattu. Molemmat tilanteet vaativat nopeaa puuttumista, koska kummassakin ovat vaarana jopa koko elämän ajan kestävät ongelmat. Kiusattu saattaa menettää luottamuksensa muihin ihmisiin ja itseensä. Tämä saattaa ääritilanteissa aiheuttaa itsetuhoista käyttäytymistä tai pahoja sosiaalisia pelkoja.

Kiusaajan sosiaaliset taidot puolestaan jäävät helposti puutteellisiksi ja käsitys vallasta ja sen käytöstä sekä minäkuva vääristyvät helposti.

Keskittymisvaikeudet: Lapsen tai nuoren on vaikea osallistua pitkäjänteistä keskittymistä vaativaan toimintaan. Varsinkin koulumaailmassa keskittymisvaikeuksista kärsivät nuoret vaikeuttavat oppimistilanteita ja turhauttavat muita oppilaita. Nuoren oma selviytyminen koulun käynnistä vaikeutuu.

Aggressiivinen käyttäytyminen: Aggressiivinen käyttäytyminen kertoo yleensä vaikeuksista käsitellä arkielämän tilanteita ja aggressioiden esiintulo toimii eräänlaisena puolustusmekanismina. Aggressiiviseen käyttäytymiseen on syytä reagoida heti, sillä aggressiivinen henkilö voi vahingoittaa muita ympärillään olevia sekä fyysisesti että henkisesti.

Ryhmätoiminnalliset ja sosiaaliset vaikeudet: Lapsen tai nuoren on vaikea toimia osana ryhmää. Toiminnallisessa ryhmätilanteessa nuori vetäytyy syrjään tai rupeaa tekemään jotain muuta. Usein ryhmätoiminnallisista tai sosiaalisista vaikeuksista kärsivä lapsi tai nuori on myös kiusattu.

Päihteiden käyttö: Lapsi tai nuori on alkanut käyttää päihteitä ja päihteiden käytön vaikutukset alkavat näkyä arjessa, kuten koulunkäynnissä.

Seksuaalisuuden vääristyminen tai ylikorostuminen: Varsinkin tytöillä seksuaalisen identiteetin rakentuminen voi vääristyä ja tämä saattaa näkyä esim. seksuaalisuutta ylikorostavana pukeutumisena tai oman seksuaalisuutensa tai vartalonsa häpeilemisenä. Tästä voi pahimmillaan seurata koko elämän mittainen seksuaalisen identiteetin vääristyminen tai seksuaalinen traumatisoituminen.

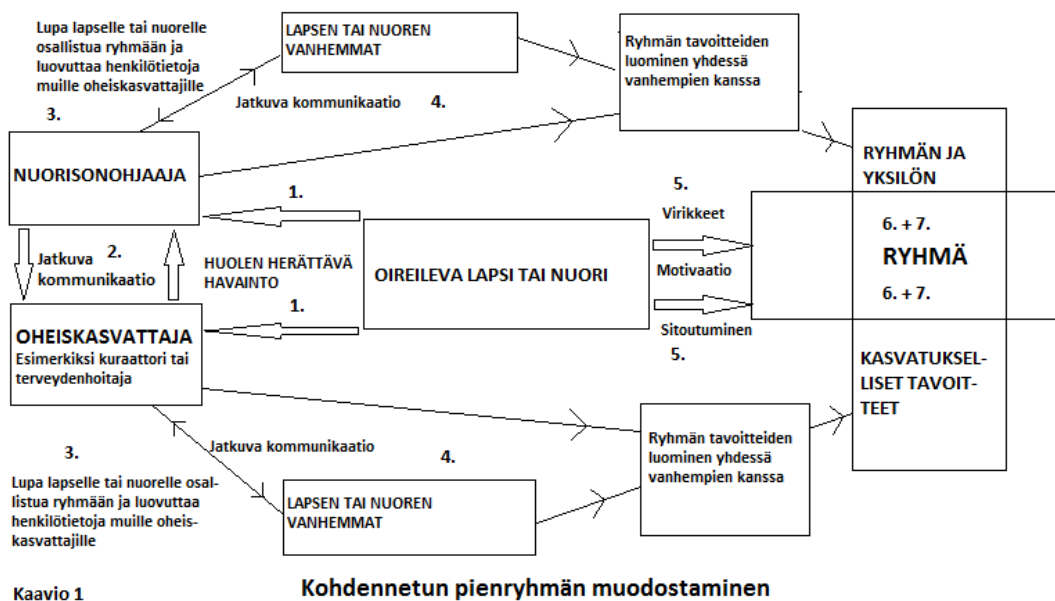
Tupakointi: Lapsi tai nuori tupakoi säännöllisesti ja kärsii alkavasta riippuvuudesta tupakkaan. Nopea reagointi tilanteeseen mahdollistaa terveellisemmän tulevaisuuden.

Kohdennetun työn tarpeellisuutta arvioitaessa on hyvä muistaa, että nuorisonohjaajat eivätkä muutkaan oheiskasvattajat ole lääketieteen asiantuntijoita. Lapsilla ja nuorilla voi olla mitä moninaisimpia lääketieteellisesti diagnosoituja häiriöitä, jotka vaikeuttavat lapsen oppimista, ryhmässä käyttäytymistä ja yhteistoiminnallisia taitoja vaativia toimintoja. Tällaisia häiriöitä voivat olla vaikkapa tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriö ADHD tai uhmakkuushäiriö. Näistä

oireyhtymistä kärsiviä nuoria hoidetaan usein lääkkeillä tai terapialla eikä niitä ole yleensä mahdollista kokonaisuudessaan korjata tai poistaa pienryhmätoiminnan avulla. (Kuorelahti 1998, 133–134)

4.2 Ryhmän muodostaminen

Kohdennetun pienryhmän muodostamisprosessi alkaa luonnollisesti mahdollisten ryhmäläisten valikoitumisella. Tätä prosessia kuvaan seuraavan laatimani kaavion avulla.

Kuten aikaisemmin totesin, lähtökohtana on nähdäkseni yleensä aina huoli lapsen tai nuoren hyvinvoinnista. Tämän huolen herättää jokin ulkoinen oire, joka on havaittavissa joko nuorisonohjaajan tai jonkin oheiskasvattajan toimesta (1.). Kuten kohdennetun työn määritelmässä todettiin (Espoo 2009), kohdennetun työn taustalla on yhteistyö eri toimijoiden välillä. Näin ollen seuraavana vaiheena työn aloittamisprosessissa on kommunikointi nuorisonohjaajan ja oheiskasvattajan välillä (2.). Tämä kommunikointi on jatkuvaa ja jatkuu niin pitkään kuin työmuoto on käytössä. Jotta kommunikoinnista voi muodostua riittävän spesifiä, on tässä vaiheessa syytä saada lapsen tai nuoren vanhemmalta lupa sekä lapsen tai

nuoren tietojen luovuttamiseen muille oheiskasvattajille että lupa lapsen tai nuoren ylipäänsä osallistua kohdennettuun pienryhmätoimintaan (3.). Ilman tätä lupaa oheiskasvattajat eivät voi keskustella nimeltä mainiten lapsen tai nuoren asioista keskenään (henkilötietolaki) tai ottaa lasta tai nuorta mukaan kohdennettuun pienryhmätoimintaan. (Henkilötietolaki 1999)

Seuraavaksi luodaan sekä ryhmälle että sen jäsenille alustavat tavoitteet, jotta saadaan muodostettua jonkinlainen käsitys siitä, minkä vuoksi ryhmä ylipäänsä perustetaan (4.). Tässä vaiheessa on hyvä käyttää apuna muitten oheiskasvattajien sekä mahdollisesti vanhempien näkemyksiä. Tämän jälkeen seuraava vaihe on saada lapsi tai nuori sitoutumaan ryhmään ja motivoitumaan ryhmän toimintaan (5.). Lapsen tai nuoren osallistuminen kohdennetun ryhmän toimintaan on lähtökohtaisesti aina omaehtoista, eli ryhmän jäsenten täytyy haluta kuulua ryhmään ja osallistua sen toimintaan. Tämän kohdan toteutumista helpottaa, jos ottaa ryhmän jäsenet mukaan suunnittelemaan sen tulevaa toimintaa. Tämä osallistava työote vahvistaa ryhmän jäsenten tunnetta ryhmään kuulumisesta ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

Ryhmän muodostuttua (6.) on tärkeää muistaa tarkentaa ja täsmentää sekä ryhmän yhteisiä että yksilöllisiä tavoitteita (7.). Kuten kaavio osoittaa, kohdennetun pienryhmän perustaminen vaatii jatkuvaa ja intensiivistä yhteistyötä sekä muiden oheiskasvattajien että vanhempien kanssa. Kokemuksen perusteella olen sitä mieltä, että työskentelyt vanhempien kanssa on järkevää aloittaa hienovaraisesti ja keskittyä aluksi käytännön asioihin. Työskentelyä vanhempien kanssa ei ole kuitenkaan järkevää jättää tälle tasolle. Tuntevathan he jälkikasvunsa paremmin kuin kukaan muu ja näin ollen pystyvät auttamaan kasvatuksellisten tavoitteiden määrittämisessä ja tarkentamisessa huomattavasti enemmän kuin työskentelyssä mukana toimivat oheiskasvattajat.

Kohdennetut pienryhmät voidaan jäsenistönsä perusteella jakaa homogeenisiin ja heterogeenisiin ryhmiin. Homogeenisessä ryhmässä kaikilla ryhmän jäsenillä on taustalla samankaltaista oireilua. Homogeenisen ryhmän kohdalla on helpompi luoda ryhmän yhteisiä tavoitteita ja keskittyä toimintaan, joka suoraviivaisesti edesauttaa kaikkien ryhmän jäsenten kehitystä ja kasvua (Harinen & Heikura & Lehmus & Vallisto 2008, 20). Heterogeeninen ryhmä taas muodostuu siten, että ryhmään valitaan erilaisista ongelmista kärsiviä nuoria. Näin ollen joukossa voi olla ns. tasapainottavia yksilöitä, joilla ei välttämättä ole taustalla kovinkaan suurta oireilua, mutta jotka tasapainoisella olemuksellaan rauhoittavat ryhmän

muita jäseniä (Nokelainen & Toikander 2006, 41). Heterogeenisen ryhmän kohdalla piilee kuitenkin haaste: Jos vilkkaitten ja keskittymisvaikeuksista kärsivien ryhmäläisten lisäksi ryhmään otetaan esimerkiksi muutama sosiaalisesti pidättyväisempi ja arempi jäsen, he saattavat tuntea olonsa tukalaksi ja vaikeaksi yliaktiivisten ryhmäläisten vuoksi. Näin ollen näkisin, että heterogeenistä ryhmää muodostettaessa on syytä tuntea nuoria jonkin verran, jotta välttyy muodostamasta jo lähtökohtaisesti toimimatonta ja ryhmäytymiskyvytöntä ryhmää.

4.3 Resurssien huomioiminen

Käytettävissä olevat resurssit määrittävät pitkälti sitä, minkälaista kohdennettua työtä on järkevää lähteä toteuttamaan. Tässä yhteydessä resursseilla tarkoitetaan käytettävissä olevia ohjaajia, ohjaajan/ohjaajien sitoutumista, käytettävissä olevia tiloja sekä rahaa. Seuraavassa on eritelty huomioon otettavia resursseja.

Ryhmän koko on erittäin tärkeää mitoittaa resursseja vastaavaksi. Jos ryhmää ohjaa yksi ohjaaja, ryhmän jäsenten lukumäärän ei ole oman kokemukseni mukaan hyvä nousta kovinkaan suureksi varsinkin silloin, kun ryhmä muodostuu entuudestaan ohjaajalle tuntemattomista nuorista. Jos jonkinlaisia numeerisia raja-arvoja halutaan asettaa, olen sitä mieltä, että yli viiden jäsenen ryhmät ovat erittäin hankalia hallita yksin. Viiden nuoren ryhmäkin saattaa olla liian suuri, mikäli ryhmän jäsenet kärsivät keskittymisvaikeuksista tai ovat muusta syystä ylivilkkaita. Kahden ohjaajan vetämä ryhmä voi luonnollisesti olla kooltaan suurempi, mutta jotta työskentely säilyisi laadullisena, ei tällöinkään ryhmäkoko kannata kasvattaa yli kymmeneen. Edellä mainittu pätee pääasiassa aloittavaan uuteen ryhmään; mikäli ohjaaja on jo useita vuosia työskennellyt samojen nuorten kanssa, voi ryhmäkoko luonnollisesti olla suurempi. (Harinen, Heikura, Lehmus ja Vallisto 2008, 83 – 84)

Yhtenä tärkeänä resurssina kohdennettua ryhmää ohjaavan ohjaajan on syytä ottaa huomioon sekä **ajankäyttö** että ryhmää ohjaavien **ohjaajien määrä**. Työaika tarvitaan ryhmän vetämisen lisäksi myös suunnitteluun, seurantaan dokumentointineen ja käytännön järjestelyjen hoitamiseen. Kohdennetun ryhmän ohjaamisen kohdalla pätee sanonta, jonka

mukaan hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Ohjaajaresursseista puhuttaessa on suositeltavaa, ettei kenenkään varsinkaan ensimmäistä ryhmäänsä aloittavan tarvitsisi vetää ryhmäänsä yksin. Parhaiten kohdennettua pienryhmää oppii ohjaamaan harjoittelemalla käytännössä.(emt. 2008, 86)

Kohdennetusta pienryhmästä puhuttaessa on hyvä huomioida se tosiseikka, että perinteiset teoreettiset mallit ryhmädynamiikasta eivät välttämättä päde. Näin ollen koulutuksen asemaa kokemukseen verrattuna voidaan pitää muihin nuorisotyön työmuotoihin verrattuna pienempänä. Kahden ohjaajan vetäessä ryhmää välttyään myös sairastumisten ym. syiden vuoksi ryhmän kokoontumiskertojen peruuntumiset. Varsinkin ryhmäytymisvaiheessa oleva ryhmä on erittäin herkkä tällaisille kokoontumiskertojen peruuntumisille ja ryhmäytyminen voi pitkittyä, mikäli tapaamiskertojen väliin jää suunniteltua enemmän aikaa. (emt. 2008, 88)

Ryhmää aloittaessa yhtenä lähtökohtana ryhmän toimimiselle pidetään nuorten **sitoutumista** ryhmään ja sen toimintaan. Vähintäänkin samanlaista sitoutumista vaaditaan ohjaajalta: Mikäli ohjaaja on aikeissa vaihtaa työpaikkaa tai jäädä työlomalle kesken ryhmän toimintakauden, on ryhmä parempi jättää perustamatta. Jos työllä saavutettu ryhmän sisäinen luottamus petetään ohjaajan toimesta, voi olla, että ryhmästä onkin nuorelle enemmän haittaa kuin hyötyä.

On tärkeää, että ryhmällä on **kokoontumispaikka**, jossa ryhmän toiminnan aikana ei ole häiriötekijöitä. Nämä häiriötekijät (esim. ryhmän ulkopuoliset ihmiset) voivat vaikeuttaa ryhmän sisäisen luottamuksen muodostumista varsinkin silloin, kun ryhmässä on sulkeutuneita, arkoja tai sosiaalisilta taidoiltaan heikkoja jäseniä. Ryhmät kokoontuvat usein nuorisotiloilla ja tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei ryhmän ole hyvä kokoontua avoimen nuorisotilatoiminnan aikana (paitsi jos käytettävissä on tarkoitukseen soveltuva erillinen tila).

Valtaosa kohdennetuista ryhmistä tarvitsee myös **rahaa** toimintaansa. Tämä ei muodostu ongelmaksi, mikäli ryhmän toiminnan suunnittelussa ei sorruta ylilyönteihin ja budjetti täytetään huolellisesti ja ajallaan (Kohdennetun pienryhmätoiminnan dokumentit, Espoon nuorisopalvelut)

4.4 Ryhmän toiminta

Kun ryhmä on saatu muodostettua teoreettisella tasolla, on aika ryhtyä käytännön toimiin eli aloittaa ryhmän varsinainen toiminta. Ryhmien lähtökohdat voivat olla hyvin erilaiset ja tämä määrittää kuinka erilaisten ryhmien toiminta tulisi aloittaa. Esimerkiksi syrjään vetäytyville ja sosiaalisilta taidoiltaan heikommille järjestetty ryhmä voi aloittaa toimintansa hyvinkin rauhallisesti käyttäen useita kertoja tutustumiseen ja ryhmän toimintaa miettimiseen, kun taas ylivilkkaista ja levottomista lapsista tai nuorista muodostetun ryhmän on syytä lähteä nopeammin itse toimintaan, jotta voidaan välttää ryhmäläisten turhautuminen. (Harinen & Heikura & Lehmus & Vallisto 2008, 28 - 29).

Ryhmälle on toiminnan alussa syytä laatia säännöt. Säännöt on järkevää laatia ryhmälle siten, että ryhmän jäsenet osallistuvat aktiivisesti sääntöjen laatimiseen. Tämä onnistuu esimerkiksi siten, että ryhmän jäsenet jaetaan pareittain ja jokaisella parilla on tietty määrä aikaa miettiä viisi mielestään tärkeintä sääntöä. Parimietinnän jälkeen säännöt käydään yhteisesti läpi ja niitten avulla luodaan ryhmän yhteiset säännöt, jotka voidaan kirjata kartongille tai paperille siten, että jokainen ryhmäläinen voi vielä vahvistaa sääntöihin sitoutumisensa lisäämällä oman allekirjoituksen kartongille tai paperille. Tällä menettelyllä kasvatetaan ryhmään kuulumisen tunnetta ja kokemusta omista vaikutusmahdollisuuksista. Tämä yhteisten sääntöjen toimiminen lisää myös ryhmän jäsenten turvallisuuden tunnetta (emt. 2008, 29). Ryhmän jäsenet on syytä ottaa mukaan myös varsinaisen toiminnan suunnitteluun. Tämä on hyvä aloittaa käymällä läpi ryhmäläisten odotuksia ryhmän toimintaa kohtaan.

Kuten totesin 4.3, teorialat ryhmädynamiikasta eivät välttämättä päde puhuttaessa kohdennetusta pienryhmästä. Tämä tarkoittaa sitä, että perinteisesti määritellyt staattiset ryhmäprosessit varovaisesta tunnustelusta hämmennyksen kautta toiminnan vakiintumiseen ja viimein ryhmän loppumiseen toteutuvatkin totuttua paljon nopeammin, mahdollisesti jopa yhdellä ryhmän tapaamiskerralla. (emt. 2008, 28 – 29) Tästä johtuen en koe tässä yhteydessä tarpeelliseksi esitellä perinteisiä ryhmädynaamisia vaiheita tai ryhmäteorioita.

Joskus käy niin, että joku ryhmän jäsenistä lopettaa ryhmän toiminnan kesken toimintakauden. Ryhmän toiminta perustuu pelkästään vapaaehtoisuuteen, eikä ohjaajalla ole paljoakaan tehtävissä, mikäli joku ryhmän jäsenistä tahtoo lopettaa ryhmän toimintaan

osallistumisen. Asiasta kannattaa keskustella ryhmän jäsenen, hänen vanhempiansa sekä oheiskasvattajan kanssa ja toivoa, että kokonaisvaltainen motivointi auttaisi ryhmän jäsentä pysymään ryhmän toiminnassa mukana. Jos näin ei kuitenkaan käy, on asiasta syytä keskustella muiden ryhmäläisten kanssa avoimesti ja selittää, mistä tilanteesta on kysymys ja ettei jäsenen menetys vaaranna ryhmän toimintaa millään lailla. Jäsenen menettämisestä saa olla surullinen ja toivottavaa olisikin, että jos tilanne herättää muissa ryhmän jäsenissä tunteita, niitä ei yritettäisi piilotella vaan ne käsiteltäisiin avoimesti.

Ryhmää voi pienentää myös ryhmän jäsenen erottaminen. Jos joku ryhmän jäsenistä rikkoo räikeästi ja toistuvasti ryhmän yhteisiä pelisääntöjä eikä toistuvista puuttumisista ja huomautuksista huolimatta paranna tapojaan, on hänen kanssaan syytä käydä rakentava kahdenkeskinen keskustelu, jossa esiin nostetaan ryhmän säännöt, niiden noudattaminen, muiden ryhmäläisten viihtyvyys sekä turvallisuus. Mikäli mitään muuta keinoa ei ole käytettävissä, ryhmän jäsen on syytä erottaa ryhmästä. Jos tätä ei tee, muiden ryhmän jäsenten käsitys ryhmän yhteisistä säännöistä ja ryhmän toimintaperiaatteista vesittyy ja luottamus ryhmään ja sen ohjaajaan heikkenee tai katoaa. (emt. 2008, 44)

5. Yhteistyö

Kohdennettu työ on aina yhteistyötä. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen kohdennettua pienryhmää ohjaavan ohjaajan on välttämättä oltava yhteydessä sekä oheiskasvattajaan/oheiskasvattajiin että lapsen ja nuoren vanhempiin. Ilman tätä yhteistyötä työmuotoa ei Espoossa voi nykyisen määritelmän mukaan nimittää kohdennetuksi työksi. (Kaavio 1, Espoo 2009)

Tässä yhteydessä on myös hyvä puhua lähiesimiehen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. On äärimmäisen tärkeää, että varsinkin kohdennettua nuorisotyötä työmuotona aloitteleva ohjaaja tekee yhteistyötä lähiesimiehensä kanssa kaikissa kohdennetun työn eri vaiheissa. Lähiesimies opastaa, ohjaa ja jakaa omaa ammattitaitoaan sekä myös kantaa viime kädessä vastuun työn laadusta. Lähiesimies myös omalta osaltaan hyväksyy kohdennetun pienryhmän tavoitteet, toimintasuunnitelman sekä budjetin (Kohdennetun pienryhmän dokumentit, Espoon nuorisopalvelut).

5.1 Oheiskasvattajat

Martti Hellström (2007) määrittelee termin *oheiskasvattaja* seuraavasti:

Perinteisesti on ajateltu, että kasvatus on kasvattajan toimintaa, jossa kasvava on kohde. Kasvattajalta on tällöin edellytetty kasvattavaa intentiota. Oheiskasvattajan käsitteellä korostetaan, että kyseinen henkilö tai ilmiö ei ole päävastuussa jonkin toisen kasvusta, mutta hänelläkin on siihen vaikutusta. Kun ammatinharjoittaja: taksinkuljettaja, talonmies, siistijä tekee töitä lasten parissa, esim. koulussa, hän ei saa palkkaa kasvatuksesta vaan jostain muuta, mutta hänen pitää ottaa huomioon mm. kielenkäytössä, että asiakkaana on kasvavia lapsia. Arjessa tällä korostetaan, että pelkkä työtehtävien hoitaminen ei riitä, on muistettava että he ovat esikuvia ja aikuisen malleja. Oheiskasvattajaan ja oheiskasvattamiseen liittyy siten kaksi merkitystä: (1) joku muu on erityisesti vastuussa kasvatuksesta ja (2) oheiskasvattaja kasvattaa jonkin muun työn ohessa.

Tässä yhteydessä tarkoitan oheiskasvattajilla sellaisia ammattihenkilöitä, jotka ammattinsa puolesta ovat kiinnostuneita nuoren hyvinvoinnista ja joilla on lasten tai nuorten kanssa työskennellessään kasvatuksellinen näkökulma. Tällaisia tämän määritelmän täyttäviä ammattinimikkeitä ovat esimerkiksi *koulukuraattori*, *terveydenhoitaja*, *koulupsykologi*, *erityisopettaja* tai *seurakunnan nuorisotyöntekijä*.

5.2 Vanhemmat

Oman kokemukseni perusteella olen sitä mieltä, että nuoren vanhemmat on erittäin tärkeää ottaa kohdennettuun työhön mukaan. Puhun tässä yhteydessä vanhemmista monikossa, vaikka valitettavan usean nuoren kotoa ei löydy kuin isä tai äiti. Tämä ei tarkoita sitä, että äidin tai isän pitäisi osallistua varsinaiseen toimintaan, vaan sitä, että vanhemmat sitoutuvat toimintaan ja osallistuvat tavoitteiden laatimiseen. Vanhempien sitoutumisella toimintaan tarkoitetaan sitä, että vanhemmat ymmärtävät, mihin kohdennetulla työllä pyritään ja kannustavat ja tukevat lastaan osallistumaan toimintaan. Lisäksi koen, että kahdensuuntainen tiedonkulku kodin ja ohjaajan välillä mahdollistaa nopean reagoinnin erilaisiin nuoren elämän kannalta akuutteihin, ajankohtaisiin ja tärkeisiin seikkoihin.

Yhteydenpito lapsen tai nuoren kotiin on syytä hoitaa hienovaraisesti. Kotona saatetaan kokea epäonnistumista ja syyllisyyttä varsinkin silloin, jos yhteyttä ottavan ohjaajan ote on liian ”ronski”. Varsinkin kasvatuksellisten tavoitteiden laadinnan yhteydessä on syytä muistaa, että lapsen tai nuoren vanhemmat ovat ”tehneet töitä” jälkikasvunsa kanssa koko tämän elämän ajan ja ohjaajan kommentit tai ehdotukset kasvatukselliseksi tavoitteiksi voivat tuntua ulkopuolisilta ja raaoilta. Tämän vuoksi yhteys vanhempiin kannattaa muodostaa hienovaraisesti ja aluksi kertoa toiminnan sisällöstä eikä niinkään kasvatuksellisista tavoitteista. Näin vanhemmille muodostuu kuva toiminnasta käytännön tasolla. Kun puheyhteys kotiin on saavutettu ja hieman luottamusta voitettu, voidaan alkaa puhua avoimemmin nuoren kasvatuksellisista tavoitteista, vaikeuksista ja elämästä. (Luukkonen & Pakka 2010)

On myös tärkeää muistaa, että jokaisen vanhemman taustalta löytyy erilainen elämäntarina iloineen ja suruineen. Erilaiset ohjaajalle tuntemattomat ongelmat voivat muodostaa perheen

olemistodellisuuden, eikä ohjaajan tehtävänä ole sitä kritisoida tai muuttaa. On syytä muistaa, että lapsen tai nuoren vanhemmat ovat tämän ainoat ja oikeat. Näin ollen ohjaajan lähtökohdan tulee olla **vanhemmuuden tukeminen** erilaisin keinoin. Vanhemmuuden tukemisessa on kysymys erilasten lapsen tai nuoren elämää määrittävien asioiden läpikäymisestä (esim. kotiintuloajat, rahankäyttö, läksyt) siten, ettei valmiita ratkaisuja tai toimintamalleja tarjota vanhemmille, vaan asioista jutellaan yhdessä rakentavaan sävyyn vanhempaa omissa valinnoissaan tukien. Missään nimessä ei ole järkevää lähteä arvottamaan vanhemman tekemiä valintoja tai ratkaisuja. Se ei ole ohjaajan tehtävä. Jos nuori on otettu kohdennetun työn piiriin toisen oheiskasvattajan aloitteesta, tällöin häneltä on yleensä mahdollista saada tietoja myös nuoren vanhempien tilanteesta. Nämä tiedot on hyvä ottaa huomioon, kun ryhdytään muodostamaan yhteyttä nuoren kotiin. (Luukkonen & Pakka 2010)

6. Tavoitteet

Ryhmän alkuvaiheessa sille ja sen jäsenille luodaan kasvatukselliset tavoitteet. Tavoitteiden asettamiseen otetaan mukaan muita oheiskasvattajia, lasten tai nuorten vanhempia sekä lapset ja nuoret itse. Näin ollen saadaan käyttöön laaja-alaisempi perspektiivi lapsen tai nuoren elämään erilaisine ongelmineen ja tavoitteista voidaan muodostaa mahdollisimman hyvin nuoren tilanteeseen soveltuvat. Tavoitteiden asettamisen lähtökohtana on luonnollisesti nuoren elämässä olevien ongelmien ratkaiseminen: Näin ollen tavoitteita ei ole hedelmällistä luoda ennen ryhmän toiminnan aloitusta vaan vasta muutaman kokoontumiskerran jälkeen, jolloin on ollut mahdollista tutustua nuoreen. (kohdennetun pienryhmätoiminnan dokumentit, Espoon nuorisopalvelut)

Yksilötavoitteet ja ryhmän yhteiset tavoitteet tukevat toisiaan ainakin jossain määrin.

6.1 Yksilötavoitteet

Kasvatukselliset yksilötavoitteet pyritään muodostamaan siten, että ne vastaavat parhaalla mahdollisella tavalla yksilön ongelmia tai oireita. Tavoitteita laadittaessa on syytä välttää luomasta liian ympäröivä tavoitteita. Esimerkkinä tästä mainittakoon vaikkapa, että lähes jokaisen lapsen ja nuoren yhteistoiminnallisia valmiuksia on mahdollista parantaa, mutta kaikkien kohdalla se ei ole tarpeellista eikä paranna lapsen tai nuoren elämän laatua. Myös toista ääripäätä, tavoitteiden turhan korkealle asettamista, kannattaa välttää. Tästä erimerkkinä mainittakoon, että ylivilkkaushäiriöstä kärsivän nuoren tavoitteeksi ei kannata asettaa käytöksen, keskittymiskyvyn ja ryhmätoiminnallisten taitojen normalisoitumista. Jokainen lapsi ja nuori on oma ainutlaatuinen yksilönsä ja tavoitteiden asettamisen ydintehtävänä on muodostaa juuri kullekin yksilölle parhaiten soveltuvat aidot tavoitteet. Yksilötavoitteiden määrittämisessä ei kannata hosua, ja niitä kannattaa tarkentaa, mikäli esille nousee uusia vaikuttavia asioita. (Luukkonen ja Pakka 2010)

Yksilötavoitteet muodostetaan vastaamaan lapsen tai nuoren elämässä ilmenneitä erityisen kasvun tuen tarpeita. Seuraavassa listaan muutamia esimerkinomaisia yksilötavoitteita. Pohjatietoni perustuu oheiskasvattajien kanssa käymiini keskusteluihin tavoitteiden asettamisesta ja niiden määrittämisestä.

Ryhmätoiminnallisten taitojen kehitys: Tämä tavoite on hyvä asettaa varsinkin käytöshäiriöisille ja sosiaalisilta taidoiltaan heikoille ryhmän jäsenille. Erilaisilla yhteistoiminnallisilla harjoitteilla sekä ihan yksinkertaisesti yhdessä tekemisellä on positiivinen vaikutus lapsen tai nuoren ryhmätoiminnallisten taitojen kehittymiseen. Tähän tavoitteeseen pääsyä on helppo seurata ryhmäharjoitusten, pelien ja leikkien avulla. Lapsen tai nuoren lähtötilanne määrittää pitkälti sitä, kuinka kokonaisvaltaisiin tuloksiin ollaan pyrkimässä.

Sosiaalisten taitojen kehitys: Sosiaalisten taitojen puute ilmenee nuorella joko syrjään vetäytymisenä tai häiriökäyttäytymisenä tilanteissa, jossa on muita ihmisiä läsnä. Ryhmän sisäisen luottamuksen aikaansaaminen erilaisilla harjoitteilla ja yhdessä tekemisellä edesauttaa sosiaalisesti heikompien lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehitystä.

Itseluottamuksen vahvistuminen ja itsetunnon kasvu

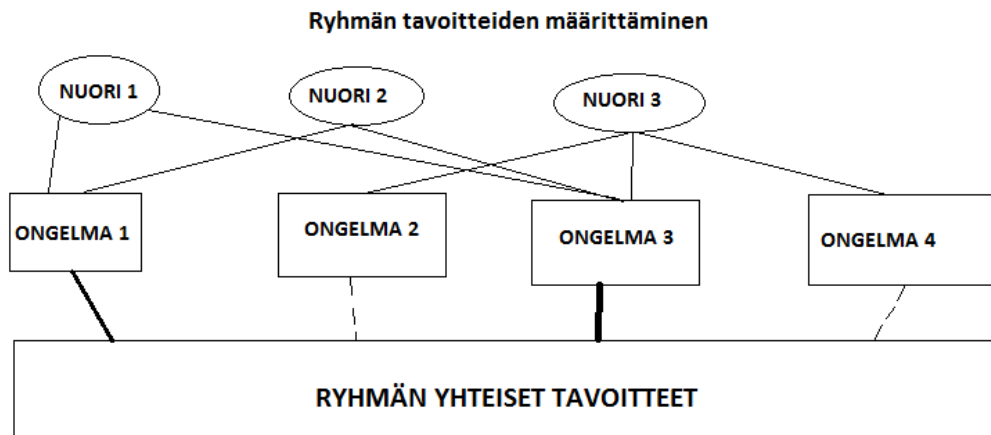
Arat ja syrjäänvetäytyvät lapset ja nuoret kärsivät usein heikosta itsetunnosta ja itseluottamuksesta. Ryhmän sisäisen luottamuksen rakentamisella luodaan puitteet, jossa lapsi tai nuori voi tuntea olonsa turvalliseksi. Onnistumisen tunteen mahdollistaminen erilaisilla harjoitteilla ja toiminnalla puolestaan kasvattaa itseluottamusta.

Terveyskasvatus

Kohdennetun nuorisotyön piiriin kuuluu mm. tupakoinnin lopettamisryhmiä, joiden primaari tarkoitus on lapsen tai nuoren terveyden parantaminen sekä terveyteen ja terveellisiin elämäntapoihin liittyvän tietoisuuden kasvattaminen.

6.2 Ryhmän tavoitteet

Kuvaan tässä yhteydessä ryhmän tavoitteiden asettamista seuraavalla oman kokemuspohjani perusteella laatimallani kaaviolla.

Kaavio 2.

Nuoret 1, 2 ja 3 muodostavat kuvitteellisen kohdennetun pienryhmän. Kaikkia yhdistää ongelma 3 (tässä yhteydessä erityisen kasvun tuen tarpeita, häiriöitä ja ongelmia nimitetään yksinkertaisesti ongelmiksi). Sekä nuori että nuori 2 kärsii ongelmasta 1, kun taas nuori kolme kärsii ainoana ongelmista 2 ja 4. Näin ollen pääosaan ryhmän tavoitteita asetettaessa nousee ongelma 3 ja sen ratkaiseminen. Kohtalaista painoarvoa saa myös ongelma 1, kun taas ongelmien 2 ja 4 ratkaisuun pyrkivät tavoitteet asetetaan nuoren 4 yksilötavoitteisiin. Kyseessä oleva kuvitteellinen kohdennettu pienryhmä on kohtalaisen homogeeninen, koska kaikille ryhmän jäsenille yhteisiä ongelmia löytyy. Jos ryhmän yhteistä nimittäjää ei ole löydettävissä, puhutaan heterogeenisestä ryhmästä, eikä tällaiselle ryhmälle ole kovinkaan helppo muodostaa johdonmukaisia ja selkeästi kaikkien hyvinvointiin tähtääviä tavoitteita.

Olivat ilmenevät ongelmat mitä tahansa, ryhmän yhteiset tavoitteet on syytä asettaa siten, että ne vastaavat ryhmän jäsenten yhteiseen ongelmaan ja pyrkivät ratkaisemaan tai poistamaan sen. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että lähes aina ryhmän yhteisten tavoitteiden taustalla on toiminnan ja tekemisen kautta opittu uusi suhtautuminen sosiaaliseen ympäristöön ja itseensä. Tätä ryhmäkohtaisesti tarkemmin määriteltyä tavoitetta tai tavoitteita lähdetään tavoittelevaan menetelmillä, jotka sivuavat seikkailu- ja elämyspedagogiikan sekä ryhmänohjauspedagogiikan periaatteita ja menetelmiä. Näihin menetelmiin kuuluvat mm.

fyysinen ja älyllinen tekeminen, luonnossa liikkuminen, luontoon tutustuminen, oman uskalluksen myönteinen testaaminen, ajattelemaan pysähtyminen ja luottamuksellisuuden, tavoitteellisuuden ja pitkäjänteisyyden opetteleminen. (Harinen & Heikura & Lehmus & Vallisto 2008, 18)

7. Arviointi

Niin kuin kaiken toiminnan kehittämisen ja laadun arvioinnin, niin myös pienryhmän hedelmällisen toiminnan kannalta välttämätön vaihe on arviointi. Ilman sitä ryhmän luonnollinen sykli ei saavuta loppuaan, vaan jää leijailemaan ikään kuin tyhjän päälle. Tavoitteet jäävät irtonaisiksi ja ohjaajalle jää helposti tyhjä ja epäonnistunut olo, vaikka ryhmä olisi toiminut kuinka hyvin. Ainoastaan arvioinnin avulla voimme todeta päässeemme asettamaamme päämäärään, tai mikäli näin ei ole tapahtunut, käynnistämään prosessin, jossa arvioidaan, mitkä asiat ovat päämäärään pääsyn estäneet. (Harinen & Heikura & Lehmus & Vallisto 2008, 80)

7.1 Yksilö- ja ryhmän tavoitteiden arviointi

Kohdennetulla pienryhmällä on, samoin kuin muillakin ryhmillä, oma elinkaarensa. Se syntyy, ryhmäytyy ja kuohuu, toimii ja loppujen lopuksi lakkaa olemasta (Himberg ym. 2002, 128). Lasten ja nuorten näkökulmasta ryhmä on usein kokoontunut lähinnä pitämään hauskaa erilaisin tavoin, mutta kasvattajan näkökulma asiaan on toinen: Kaikki asiat, joita matkan varrella on tehty ja koettu, ovat tapahtuneet jostain (kasvatuksellisesta) syystä. Kaikelle toiminnalle löytyy syvempi merkitys. Näihin merkityksiin ja niiden kehitykseen peilataan ryhmälle ja ryhmän jäsenille pienryhmätoiminnan alkuvaiheessa asetettuja (kasvatuksellisia) tavoitteita. Asia aukeaa ehkäpä paremmin seuraavan fiktiivisen omien ohjaajakokemusteni perusteella muodostamani esimerkin avulla:

Ilmari on osallistunut kohdennetun poikakerhon toimintaan kohta vuoden verran. Aluksi hänen oli hyvin vaikea tehdä yhdessä ryhmän muiden poikien kanssa mitään. Pikku hiljaa Ilmari uskaltautui juttelemaan muiden poikien kanssa avoimemmin ja ”pistämään itsensä likoon”. Välillä muut pojat nauroivat Ilmarille ja hänen hivenen omintakeisille jutuilleen, mutta ohjaajan välitön puuttuminen ja useat keskustelut aiheesta johtivat lopulta siihen, että Ilmari pystyi ilmaisemaan itseään ryhmän jäsenenä luontevasti ja omana itsenään.

Varsinkin erilaisissa joukkuepeleissä ennen niin arka Ilmari otti nyt aivan uudenlaisen roolin aktiivisena joukon jäsenenä, välillä jopa joukon johtajana. Myös ruoan laitto ja leivonta muiden poikien kanssa onnistui kerhon viimeisillä kerroilla todella hyvin.

Tarinan Ilmari oli ryhmän alkuvaiheessa ollut ujo, hiljainen ja kiusattu. Pikku hiljaa ryhmän toiminnan lomassa Ilmari sai lisää itseluottamusta ja hänen itsetuntonsa vahvistui. Toisin sanoen Ilmarin *ryhmätoiminnalliset taidot* vahvistuivat. Tämä oli asetettu Ilmarille yhdeksi keskeisimmäksi henkilökohtaiseksi tavoitteeksi ryhmän alkuvaiheessa. Loppuarviointia tehtäessä ohjaajan oli helppo yhdistää käsitteet ja konkretia ja huomata, kuinka Ilmarin kohdalla asetetut tavoitteet oli saavutettu.

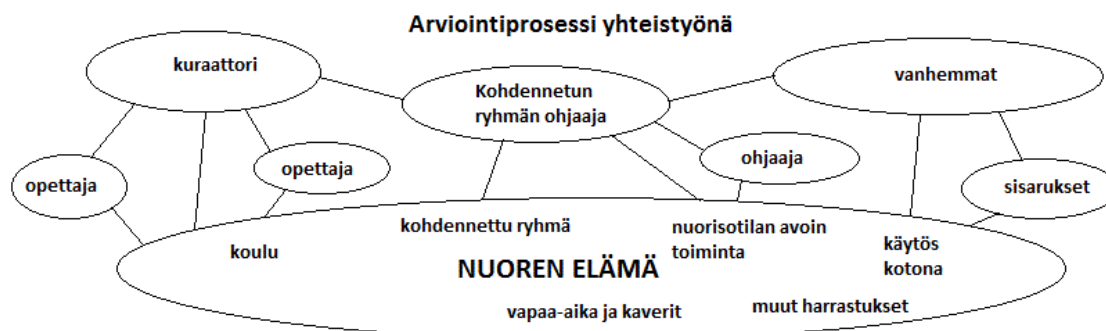
Juuri tästä arvioinnissa on kysymys. Oman näkemykseni mukaan ohjaajan olisi hyvä pitää päiväkirjaa, jonka avulla eri ryhmän jäsenten kehitystä on jälkikäteen helpompi arvioida.

Tärkeä kohde, jota ei saa sivuuttaa on ryhmän jäsenten oma arviointi. Vaikka he yleensä kokevat kuuluvansa toiminnalliseen kerhoon eivätkä tiedosta omia erityisiä kasvun tarpeen osa-alueita, on heillä silti mielipide siitä, miltä ryhmään kuuluminen on heistä tuntunut tai miten ryhmä on toiminut. Ryhmäläisiltä saadun palautteen tärkeyttä ei sovi vähätellä, vaikka se usein vaatiikin tulkintaa. Sen avulla on mahdollista saada ensi käden tietoa siitä, miltä ryhmän jäsenistä on tuntunut osallistuessaan ryhmän toimintaan. Tätä tietoa ei ole suoraan saatavissa mistään muualta.

7.2 Oheiskasvattajien ja vanhempien rooli arvioinnissa

Kuten jo edellä on todettu, ohjaaja näkee valitettavan pienen siivun ryhmän jäsenten elämää. Tästä syystä muut oheiskasvattajat ja lapsen tai nuoren vanhemmat on tärkeä ottaa tavoitteiden asettamisen ja jatkuvan yhteydenpidon lisäksi myös arviointiin mukaan. Heillä on omassa työssään tai elämässään mahdollista nähdä sellaisia muutoksia lapsen tai nuoren käytöksessä tai elämän eri osa-alueilla, jotka eivät yleensä näy nuorisonohjaajalle. Näin ollen, jotta arviointi koskettaisi lapsen tai nuoren elämää muutenkin kuin vain omassa pienessä ryhmässä toimimisen ajalta, on se järkevää suorittaa yhteistyössä varsinaisten

kasvattajien (vanhemmat) sekä muiden oheiskasvattajien kanssa. Alta löytyy laatimani kaavio arvioinnista yhteistyönä.

Kaavio 3

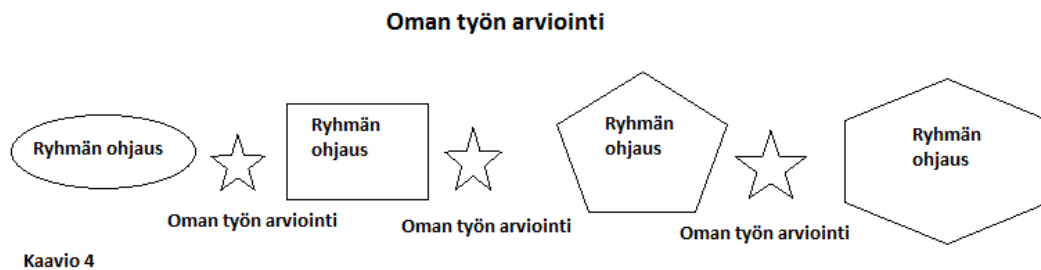
Kuten kaaviosta ilmenee, nuoren elämästä on nähtävillä eri puolia eri toimimisympäristöissä ja nähdäkseni kokonaisvaltaisen arvioinnin suorittamiseksi yllä kuvatun verkoston muodostaminen ja ylläpitäminen on jokseenkin välttämätöntä. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei jokainen kohdennetun työn piirissä oleva lapsi tai nuori tarvitse aivan näin kokonaisvaltaista arviointiverkostoa. Vanhempien kanssa tehtäessä yhteistyötä on joissain tapauksessa parempi olla puhumatta varsinaisesta arvioinnista. Arviointi sanana voi kuulostaa joidenkin vanhempien korvassa siltä, että se sisältää jonkinlaista arvottamista tai arvojärjestyksen laatimista, jossa heidän lapsensa on mukana. Näin ollen onkin järkevämpää puhua vain kuulumisista ja esimerkiksi siitä, miten kyseinen vuosi on mennyt vanhemman mielestä. Tällaisia epävirallisia ja arkipäiväisiä keskusteluja käymällä saa yleensä parhaan mahdollisen tiedollisen annin. Tavoitteet ja arviointi on syytä yhdistää. Vanhempien kanssa käydään läpi nimenomaan vanhempien kanssa luotuja tavoitteita, eikä tässä yhteydessä oteta esille muiden oheiskasvattajien kanssa luotuja, ammattisanastoa sisältäviä tavoitteita.

7.3 Ohjaajan oman työn arviointi

Kohdennetun pienryhmän ohjaaminen on taito, jota on mahdotonta oppia kokonaisvaltaisesti koulun penkiltä tai alan kirjallisuudesta. Parhaiten työmuodon oppii tekemällä ja yhdistelemällä käytännön työssä havaittuja seikkoja ja asioita aikaisemmin opittuun sekä arvioimalla omaa työtään. Tämä sivuaa nykyään vallalla olevaa *konstruktivistista*

oppimiskäsitystä, jonka mukaan uusi tieto tai osaaminen rakentuu vanhan tiedon tai osaamisen varaan muokaten ja uudistaen sitä. Oppijan (tai tässä tapauksessa ohjaajan) rooli ei ole passiivinen tiedon tai oppimisen kohde (objekti) vaan aktiivinen oppija (subjekti), joka omalla aktiivisella toiminnallaan saa aikaan kehitystä. (Kohonen 2002, 348)

Juuri tästä on oman työn arvioinnissa kysymys. Ohjaaja ikään kuin astuu ulos omasta ohjaajan roolista ja tarkastelee omaa työtään ulkopuolisen silmin. Oman työn arvioinnissa on usein mukana lähiesimies tai toinen ohjaaja. Oman työn arviointi antaa kokemukseni mukaan lähtökohtia oman osaamisen kehittämiseen seuraavan laatimani kaavion mukaisesti.

Kuten symbolien kuvassa, niin myös ohjaajan ammattitaidon on mahdollista kehittyä oman työn arvioinnin pohjalta monipuolisemmaksi ja laajemmaksi. Nykyaikana osaamisesta puhuttaessa tilanne nähdään sellaisena, että paikalleen jääminen on takapakkia ja jatkuva kehittyminen ja ajan hermolla pysyminen elinehtoja laadullisen työn tekemiselle, oli ala mikä hyvänsä. Oman työn arvioinnin avulla tähän yhteiskunnan asettamaan jatkuvan kehittymisen vaateeseen on mahdollista vastata. Siihen ei kannata suhtautua välinpitämättömästi eikä sitä kannata pitää välttämättömänä pahana, vaan se kannattaa ennemminkin nähdä työkaluna, joka nostaa oman osaamisen parhaat puolet esille ja mahdollistaa heikompien osaamisen alueiden kehittämisen.

Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteistyönä tuotettu Nuorisotyön arviointi (2009) käsittelee nuorisotyön prosessien auditointia ja itsearviointia. Auditoinnilla tarkoitetaan ulkopuolisten alan ammattilaisten paikan päällä tekemää arviota luodun kriteeristön avulla. Pääkaupunkiseudulla auditointi toteutetaan vertaisauditointina, eli auditointia tulevat suorittamaan nuorisotyön ammattilaiset muista pääkaupunkiseudun kaupungeista. Käsikirjasta löytyy oma ohjeistuksensa tavoitteellisten pienryhmien auditointia varten. Käsikirjassa todetaan, että koska työmuoto vaatii erityistä herkkyyttä ja alan tuntemusta, auditoinnin voi

suorittaa ainoastaan koulutettu nuorisotyön ammattilainen, jolla on kokemusta kohdennettujen pienryhmien toiminnasta. Tässäkin tilanteessa on syytä harkita, kuinka pienryhmän ulkopuolinen auditoija mahdollisesti vaikuttaa pienryhmän toimintaan. Auditointi menettää merkityksensä, jos auditoijan läsnäolo muuttaa pienryhmän käyttäytymistä normaalista poikkeavaksi tai sen toiminta kärsii tilanteesta. Tällöin auditointia ei pidä suorittaa vaan se kannattaa korvata itsearviointilla. (Mäkelä & Westman 2009, 32 – 33)

Käsikirja sisältää ohjeistuksen itsearviointin teosta. Lisäksi käsikirjan liiteosiosta löytyy itsearviointilomakkeisto sekä -kriteeristö, joiden avulla sensitiivistä pienryhmää ohjaava ohjaaja voi suorittaa itsearviointin. Lomakkeisto ja kriteeristö on jaettu kolmeen arviointialueeseen, jotka ovat ohjaajien toiminta, nuorten toiminta sekä resurssit. Jokainen arviointialue sisältää useita kriteerejä, joiden toteutumista ohjaaja arvioi tarjottujen vaihtoehtojen mukaan (Erinomainen, hyvä, tyydyttävä, puutteellinen/heikko, ei voida arvioida). Itsearviointin jälkeen tulokset käydään läpi lähiesimiehen kanssa. (Hovi 2009, 36 – 38)

8. Pohdintaa

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa Espoon kaupungin nuorisopalveluille opasmaisesti rakennettu kohdennetun nuorisotyön malli siten, että siitä on mahdollisimman paljon hyötyä kohdennettua nuorisotyötä työmuotona käyttäville nuoriso-ohjaajille. Mielestäni tämä tavoite on saavutettu hyvin. Olen käsitellyt tässä opinnäytetyössä kohdennetun työn tekemisen kannalta oleellisia ja huomioonotettavia asioita kattavasti ja selkeästi. Käytännönläheinen näkökulma, jonka työlleni alusta alkaen valitsin, on mielestäni säilynyt hyvin ja työstä on muodostunut mahdollisimman konkreettinen.

Tämän opinnäytetyön mahdollisti hyvinkin pitkälti oma työskentelyni kohdennetun pienryhmän ohjaajana. Käytännön työn tekeminen ja sen herättämien ongelmien, ajatusten ja näkökulmien pohtiminen ja läpikäyminen toisten ohjaajien ja esimiesten sekä muiden oheiskasvattajien kanssa on laajentanut perspektiiviäni kohdennetun nuorisotyön tekemisestä valtavasti. Ilman tätä jatkuvaa kommunikaatiota muiden tahojen kanssa tästä työstä olisi todennäköisesti tullut suppea ja pinnallinen.

Kohdennettu nuorisotyö on työmuoto, jonka merkitys tulee nähdäkseni tulevaisuudessa kasvamaan merkittävästi. Lasten ja nuorten elinolot ja kasvuympäristöt tuskin ainakaan paranevat uuden taloustaantumana myötä. Toivon, että tämän opinnäytetyön produktina syntynyt kohdennetun nuorisotyön malli auttaa uusia nuorisotyön ammattilaisia Espoossa tarttumaan kohdennettuun nuorisotyöhön työmuotona ja kehittämään sen taitajina mahdollisimman pitkälle.

Tämän opinnäytetyön produkti, kohdennetun nuorisotyön malli Espoon nuorisopalveluissa jatkaa omaa elämäänsä vielä tämän opinnäytetyöprosessin jälkeen. Sitä tullaan tarkentamaan ja hiomaan siten, että Espoon kaupungin nuorisopalvelut voi julkaista sen omilla Internet-sivuillaan kaikkien luettavaksi. Nuorisotyö alana on jatkuvassa muutoksen liikkeessä ja myös tämän seikan takia on tärkeää, että mallia voidaan tarvittaessa tarkentaa.

Mahdollisesta jatkotutkimuksesta puhuttaessa näen, että tätä työtä olisi mahdollista laajentaa ja syventää ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon vaatimalle tasolle. Mielestäni tarvetta tällaiselle jatkotutkimukselle löytyy nuorisotyön kentältä enenemässä määrin.

Sosiaalitoimi on aloittamassa omaa projektimuotoista pienryhmätoimintaansa ensi syksynä ja he käyttäisivät tiloina Espoon kaupungin nuorisotiloja. Sosiaalitoimen edustajat kävivät tutustumassa Kivenlahden nuorisotilaan ja keskustelin heidän kanssaan työmuodon verrannollisuudesta Espoon nuorisopalveluitten kohdennetun pienryhmätyön kanssa. Keskustelun pohjalta päällimmäiseksi jäi ajatus siitä, että tulevaisuudessa voitaisiin harkita kohdennetun pienryhmätyön monialaistamista siten, että nuorisopalvelut ja sosiaalitoimi tekisivät sitä yhteistyössä. Näin ollen työmuodon laaja-alaisempi ammatillisuus ja eri toimialojen osaaminen voitaisiin yhdistää entistä parempien tulosten saavuttamiseksi. Myös tämä seikka tukee edellä esittämääni ajatusta jatkotutkimuksen tarpeellisuudesta.

Lopuksi kiteytän työni samoin kuin sen aloitinkin: Kaikki tämä on tehty, jotta lapsilla ja nuorilla olisi paremmat edellytykset kasvaa ja kehittyä hyvinvoiviksi aikuisiksi. Yhdyn ja allekirjoitan täysin sanonnan joka kuuluu: Nuorissa on tulevaisuus!

9. Lähdeluettelo

Ahlqvist, Annikki & Ylikoski, Esa 2008. Toiminnallinen opinnäytetyö, luentomateriaali kurssilla johdatus tutkivaan työotteeseen.

Cederlöf, Petri 2007. Nuorisotoimet rakennemuutoksen kynnyksellä – Selvitys kunnallisen nuorisotyön asemasta ja haasteista kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa, sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyöstä. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Danska-Honkala, Katja & Poteri, Martti 2009. Vaikuttavuutta hakemassa. Asiakasnuorten kokemuksia itäluotsitoiminnasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK.

Harinen, Päivi & Heikura, Mari & Lehmus, Heikki & Vallisto Matias 2008. Tappelua takapenkissä – Kokemuksia kohdennetun nuorisotyön poikien pienryhmätoiminnasta. Tampere: Juvenes.

Hellström, Martti 2007. Pedagogiikan aakkoset.

<http://pedagogiikanaakkoset.blogspot.com/2007/07/kasvatustapahtuma.html> Viitattu 29.3.2010.

Henkilötietolaki 1999. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523> Viitattu 29.3.2010.

Hovi, Merja 2009. Itsearviointi. Teoksessa Hovi & Luukkonen & Mäkelä & Pakka & Taponen & Westman. Nuorisotyön arviointi – Käsikirja nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Art-Print Oy.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY
Kohdennetun pienryhmätoiminnan dokumentit, Espoon nuorisopalvelut.

Kohonen Viljo 2002. Yhteistoiminnallisuus oppimiskulttuurin muutoksessa. Teoksessa Sahlberg, Pasi ja Sharan Shlomo (toim.). Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kuorelahti, Matti 1998. Käyttäytymisen ongelmat ja niiden luokittelu. Teoksessa Ladonlahti, Tarja & Naukkarinen, Aimo & Vehmas, Simo (toim.). Poikkeava vai erityinen – erityispedagogiikan monet ulottuvuudet. Juva: WSOY.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma lastensuojelun näkökulmasta 2009. Espoon kaupunki.

Linnosuo, Outi 2004. Sosiaalisen ja toiminnallisen nuorisotyön tarkastelua. Teoksessa Linnosuo, Outi (toim.). Sosiaalisen nuorisotyön toimintamalleja. Turku. Turun kaupungin painatuspalvelut.

Luukkonen, Tero & Pakka, Viula 2010. Palaverit kohdennetusta työstä. 4.3.2010 sekä 30.3.2010. Espoo: Espoon kaupungin nuorisopalvelut.

Mäkelä, Pekka & Westman, Marika 2009. Auditointien organisointi ja auditointiprosessi. Teoksessa Hovi & Luukkonen & Mäkelä & Pakka & Taponen & Westman. Nuorisotyön arviointi – Käsikirja nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Art-Print Oy.

Nokelainen, Essi & Toikander Terhi 2006. Ohjattu pienryhmätoiminta osana nuorisotyötä – Perusteluita toiminnan tehokkuudelle. Helsinki: Nykypaino Oy.

Nuorisolaki 2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> Viitattu 29.3.2010

Nuorisotoimen toimintakertomus vuodelta 2008, Espoon kaupungin nuorisotoimi.

Pakka, Viula 2010. Palaveri opinnäytetyöstä. 2.2.2010. Espoo: Espoon kaupungin nuorisopalvelut.

Rönkä, Anna 1999. Sosiaalinen selviytyminen lapsuudesta aikuisuuteen – ongelmien kasautumisen kolme väylää. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Viiranen, Reijo (toim.). Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Nuorisosiain neuvottelukunta. NUORAn julkaisuja nro 14. 9-15.

Savioja, Hannele 2007. Koulutekijät nuorten syrjäytymisriskiä selittämässä. Teoksessa Alatupa, Saija (toim.). Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta. Helsinki: Edita Prima Oy.

Valtiontalouden tarkastusvirasto: Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.
Toiminnantarkastuskertomus 146 / 2007.

Villa, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003.Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.